

FIGYELOSZOLGÁLAT

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapokban megjelent, műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkek rövid ismertetését.

001.814:002.63

Tudományos és műszaki helyzetjelentések. - KOBLITZ, J. - Dokumentation, 1957. jun. p. 58-65. T.:OMK.

A dokumentáció az utóbbi évek folyamán mind a szocialista, mind a tőkés országokban jelentős fejlődés útjára lépett. Az áradatszerűen ömlő szakirodalomra figyelemmel már nem bizonyult elégségesnek az általános folyamatos feltárás, amit a klasszikus értelmű dokumentáció szolgáltatásai /a lapszemlék és a kartonszolgálatok/ nyújtanak, hanem a felhasználók körében megnyilvánuló igényekre tekintettel a dokumentációnak vállalkoznia kellett a dokumentációs általános feltárás mellett egyes területeken vagy korszerű kérdésekre nézve a legjelentősebb irodalom tájékoztató összefoglaló ismertetésére is. Ezek az új dokumentációs szolgáltatások haladottabb szintet képviselnek az eddigieknél, mert valamennyiüknek az a legfőbb, jellemzője, hogy az ismertett eredeti művet mellőzhetővé teszi, azaz a felhasználónak a dokumentációs szolgáltatást nem figyelmet felkeltő, utbaigazító tájékoztatásnak kell csak tekintenie, hanem másodlagos forrásnak, amelynek közlései és adatai - hacsak nem elmélyült tudományos kiértékelésre kívánnák felhasználni - a gyakorlat számára az eredeti mű tanulmányozása nélkül is kielégítő.

A szerző, aki a ZvL igazgatója, ezeket az új típusú dokumentációs szolgáltatásokat vette elemző vizsgálat alá. Munkájához a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, Románia, a Német Szövetségi Köztársaság, Anglia és az Egyesült Államok területén megjelenő 29 féle ilyen új típusú dokumentációs kiadványt használt fel, s ezek alapján részletes elemzését adja ezek sajátos jellemzőinek. Az új típusú szolgáltatások gyűjtő elnevezéseként a címbeli megjelölést /"Fortschrittsberichte"/ ajánlja, bár megjegyzi, hogy a vi-

tatható. Az egyéb szakirodalom nem is ilyen névvel foglalja egybe ezeket az új típusú dokumentációs szolgáltatásokat, hanem tárgyukra tekintettel tematikus, az alkalmazott módszer alapján pedig szintetikus dokumentációs szolgáltatásoknak nevezi őket. Utóbbiak valóban helyesebbnek is látszanak a műfaj összefoglaló megjelölésére, mert a vonatkozó kiadványfajtáknak aránylag kis hányada csak monografikus "helyzetjelentés", legnagyobb részük ábrákkal is ellátott részletes referátum, rövidített fordítás vagy egy szűkebb tárgykörre összeválogatott fordításgyűjtemény. Bármint nevezzük is azonban az új műfajt /a megunk részéről az eredetit pótló vagy harmadfoku dokumentáció gyűjtő elnevezést tartanánk a legátfogóbbnak/, annyi kétségtelen, hogy az ilyen típusú dokumentációnak különösen műszaki területeken beláthatatlan jövője nyílik. Főleg a szocialista országokban - ahol a feltárandó témákat központilag lehet az ipar országos követelményeinek megfelelően kiválogatni - a műszaki fejlesztés egyik leghatékonyabb eszközévé válhat.
/P.I./

001.814:002.66

✓ Irodalmi szemlék és hasonló tájékoztató közlemények kiadása egyes ipari szakterületeken. - RIEGER, H. - Dokumentation, 1957. jun. p. 50-55. T.:OMK.

A Zwl h. igazgatójának tanulmánya rámutat arra az indokolatlan párhuzamos dokumentációs és kiadványszerkesztési munkára, amely egyes üzemek tájékoztató szolgálatában a központi dokumentációs hálózat munkájára tekintettel jelentkezik. Ezek az üzemi dokumentációs kiadványok tartalmukban általában nem fedik azt a fogalmat, amit mi irodalmi szemlén értünk, hanem olyan sokszorosított kiadványok, amelyek túlnyomórészt címleírásokat és dokumentációs szemlékből átvett, rövidített referátumanyagot, s emellett az egyes szakterületeket érdeklő egyéb anyagot /szabadalmak, szabványok, prospektusok, könyvek, jogszabályok, árulisták stb./ főleg címek formájában tartalmazznak. A szerző javaslata szerint ezt a dokumentációs üzemi műfajt a párhuzamos munkák elhárítására az NDK központi dokumentációs hálózatába kell bevonni, s megtisztítva a többes feltáró vagy közreadó tevékenységtől olyan tematikára kellene átállítani, amely a dokumentációs hálózatban eddig feldolgozást nem nyert.
/P.I./

A gyorstájékoztatás feladatai és határai. - BRATNER, J. - Dokumentation, 1957. jun. p. 55-57. T.: OMK.

Az NDK dokumentációs hálózatában folyó dokumentációs munka kiadványi termékei tudvalevőleg nem lapszemlék és figyelőkartonok, hanem kizárólag A6 méretű /tehát bővebb referátumanyagot is közlő/ figyelőkartonok. Ezeknek a kartonoknak kéziratanyaga a 105 referáló intézményből /Dokumentationstelle/ az azokat szakmailag irányító vezető intézmény /Dokumentationsleitstelle/ útján kerül a Zwl-be, ahol azokat Rota-print-eljárással kartonokra sokszorosítják és kiküldik. Ez a folyamat az egyes havi periodusokban legkésőbbben beérkezett külföldi folyóirat feldolgozásától számítva mintegy 4 1/2-5 hónapot vesz igénybe. Ha ez az átfutási idő egyes fázisaiban kivételesen csökkenthető is, legalább 3 hónapot mindenképpen igénybevesz. A textilipar körében ezért 1957-től kezdődően a vonatkozó kézirati anyagra támaszkodó, havonta kétszer megjelenő füzetes gyorsszolgáltatást vezettek be a német értelmi irodalmi szemle formájában. Az anyag így 5-6 héten belül sokszorosított kiadványban közreadásra kerülhet. Az irodalmi szemlében általában csak címleírást közölnek, és az itt közölt anyag nagy része referátummal ellátva később közreadásra kerül a központi kartonszolgáltatásban is. Az új típusú gyorsszolgáltatással kapcsolatban a textilipar területén már eddig is kedvezők a tapasztalatok, a jövőben pedig az átfutási idő még további csökkentése útján a szolgáltatás gyorsasági értékét még fokozni kívánják. A szolgáltatásfajta és az azt bemutató tanulmány legfőbb tanulsága számunkra az, hogy a szakmai /alközponti/ dokumentáció feladatát az NDK-ban is a gyorstájékoztatás megvalósításában látják, ami mellett a központ folyamatosan feldolgozva és kiadja tudományos módszerek szerint szerkesztett átfogó központi kiadványát.

/P.I./

001.814.2:539.1:621.039

Atomenergia-információ. - FISHENDEN, R. M. - Aslib Proceedings, 1957. aug. p. 229-233. T.: OMK.

Az Angol Atomenergia Hatóság londoni hivatalából és három vidéki csoportból /kutató, ipari, és hadügyi/ áll. Az adminisztráció decentralizált, így mindhárom csoportnak külön független könyvtára és tájékoztató szolgálata van. Kutatásaik eredményeit különféle lapokban és nem titkos jelentésekben adják közre, amelyeket 12 angol könyvtárban helyeznek el és külföldi cserére is felhasználnak. A legjelentősebb kiadványokat a Harwell-i Kutató Intézet havi jegyzéke

ismerteti. Külön lapemléjük nincs, de jelentéseiket kivonatolva ismerteti a Nuclear Science Abstracts, a Science Abstracts, az Analytical Abstracts, a Journal of Applied Chemistry és a Chemical Abstracts.

Az Atomerő Hatóság a máshol nem hozzáférhető jelentéseket kölcsönzi, és kérésre irodalomkutatásokat is végez.

/B.S./

002.61:431.12

Az Egyesült Nemzetek genfi könyvtára. A társadalomtudományok nemzetközi dokumentációs központja. - BREYCHA-VAUTHIER, A. C. - Review of Documentation, 1957. máj. p. 66-69. T.:OMK.

A könyvtár félmillió kötetes állományát elsősorban ENSZ szakértői, a delegátusok és ujságírók használják. Európában itt található a legteljesebb statisztikai, jogi, társadalomtudományi és pénzügyi gyűjtemény és a Nemzetek Szövetségének dokumentum-anyaga. A hivatalos kiadványok 160.000 kötetes gyűjteménye évenként 5.000 kötettel gyarapszik. A könyvszaporulat átlagosan évi 7.000 kötet. Rendszeresen 5.000 féle folyóiratot vesznek állományba, ennek 70%-a cserenyomtatványként érkezik.

A könyvtár teljességgel gyűjti az IFLA kiadványait is. Szótárkatalógusa és külön decimális szakkatalógusa van. Új beszerzéseinek jegyzékét 1.000 példányban egyoldalra nyomva publikálja. Havonta kiad egy válogatott folyóiratcikk-cim-jegyzéket is. 182 hivatalos lapot lyukkártya-katalógus formájában dolgoz fel. /B.S./

002.61 AEP :019.952.

Az Európai Termelékenységi Szervezet /A.E.P./ tevékenysége a műszaki tájékoztatás terén. - GRELL, N. P. - Review of Documentation, 1957. máj. p. 82-87. T.: OMK.

A Szervezet műszaki tájékoztatási szervezetének vezetője összefoglaló cikkében bemutatja a műszaki haladás nemzetközi előmozdítása szempontjából igen nagy jelentőségű intézmény szervezetét, működését és fontosabb szolgáltatásait. A Szervezet 1953-ban alakult a Gazdasági Együttműködés Európai Szervezete /OECE/ kezdeményezésére és keretében azzal a céllal, hogy az európai országok műszaki haladásának, főleg az ipar termelékenységének növelése útján javítsa a vonatkozó országok életszínvonalát. A szervezet működési területe igen széleskörű: konferenciák tartásától és szakbizottságok működésben tartásától kezdve, üzemszervezési feladatok megoldásán keresztül nagyértékű dokumentációs szolgáltatások kiadásáig terjed. Utóbbiak közül a legjelentősebb a műszaki irodalom tömörített ismertetése /European Technical Digests/ címen

havi 7 ives kiadványban/. A kiadvány nem szokványos referátumokat tartalmaz, hanem az egyes cikkek ábrákkal is ellátott olyan bemutatását, amiből az ipar közvetlenül felhasználható adatokat és tájékoztatást merithet. A kiadvány 13 nyugateurópai országban megjelenő több mint ezer műszaki folyóiratot dolgoz fel, de nem minden érdemi anyagára vonatkozóan, hanem azokra a közleményekre nézve, amelyek a termelékenység növelésére kihatóan olyan új technológiai eljárásokat, új munkamódszereket dolgoznak ki, amelyek különösebb beruházási szükséglet nélkül a vonatkozó szakterületek üze-meiben más országokban is sikerrel alkalmazhatók. A kiadvány a korszerű, leghaladottabb műszaki dokumentáció egyik reprezentatív, s emellett legkonkrétabb használhatósága és hasznu szolgáltatása. /P.I./

002.63:001.83

A dokumentációs munka egységes módszertana. - SCHMOLL, G. - Dokumentation, 1957. jun. p. 65-71. T.: OMK.

Az NDK dokumentációt ellátó intézményei /ezidőszerint 105/ a szakterületekre tekintet nélkül a Zentralstelle für wissenschaftliche Literatur /ZwL/ módszertani irányítása alatt működő dokumentációs hálózatba tartoznak. A ZwL legfőbb feladata így az egyes dokumentációs intézmények módszertani irányítása és munkájuk koordinálása. A ZwL egyik vezető tudományos munkatársa ebben a cikkében a módszertani irányítás legfőbb szempontjait foglalja egybe mind a dokumentációs feltáró munka különféle fajtáira, mind az osztályozás különböző rendszereire, mind a dokumentációban alkalmazott különféle technikai berendezésekre nézve. A tanulmányban közölt kritikai észrevételekből és módszertani tanácsokból kitűnőleg a 105 helyen folyó és 82 dokumentációs szolgáltatásban jelentkező dokumentációs munka a dolog természete szerint lényegesen egyenetlenebb az egységes szervezeti operatív dokumentációs munkáénál, sőt teljesítményeiben és eredményeiben is sok tekintetben elmarad utóbbi mögött /pl. nagyon sok helyen a referátum szövege csak egy-két mondatdal megismétli a címet, azaz analitikus feltárást nem ad, a bibliográfiai adatok közlése az egyes helyeken gyakorta eltérő és ötletszerű, stb./ Mindez intő példa számunkra is akkor, amikor a dokumentációs alközponti rendszer megvalósítása napirendre kerülőben van. Mindenképpen meg kell előzni a decentralizált dokumentáció olyan kifejlesztését, amely a centralizációban 9 év munkájával elért eredmények visszafejlesztésével lenne egyértelmű. E veszélyek elhárítása - abban a mértékben, amennyire a decentralizációs rendszerben megvalósítható-, csak az OMK erős és rendszeres módszertani irányításával biztosítható. /P.I./

✓ Műszaki tájékoztatás egy nagyipari üzemben. - CATTANEO, A. - Review of Documentation, 1957. máj. p. 88-94. T.: OMK.

A FIAT művek szabvány- és kiadványi osztályának vezetője kritikai tanulmányában élesen vetíti elének azokat a hibákat és fogyatékoságokat, amelyek az országosan és nemzetközileg is szervezetlen dokumentációs munka folyamányaként az üzemi dokumentációt inkább terhelik, mintsem támogatnák. Országos és nemzetközi kiadványokban közzétett 1.600 referátum vizsgálata pl. azt mutatta, hogy a párhuzamos feldolgozások száma átlagban ötszörös volt. Az ilyen központi dokumentáció az üzemi dokumentáció munkáját inkább akadályozza, mint segíti. Ezért nélkülözhetetlenné válik, hogy mind országos vonatkozásokban, mind nemzetközi síkon a dokumentációs szolgáltatásokat nyújtó intézményeket meghatározott profilok szerinti munkára szorítsák, a specializált dokumentációs munkákat egyesítsék, egységes feldolgozási módszereket dolgozzanak ki, végül pedig a kivonatoló munka részbeni megtakarítására a könyv- és folyóiratkiadó vállalatokat kiadói szinopszisok egyidejű közreadására bírnák. A dolgozat ezekre irányuló konkrét javaslatokat dolgoz ki. /P.I./

002.66:001.92

✓ Könyvtári aktívák meggyorsítják az információ elterjedését. - JORGENSEN, W. E. - Special Libraries, 1957. máj. p. 108-110. T.: OMK.

Az USA haditengerészetének californiai elektronikus laboratóriumába évente 10-15 ezer műszaki jelentés /report/ érkezik. Ennek az anyagnak értékesítésére 3 évvel ezelőtt egy mérnökökből és technikusokból álló aktiva-hálózatot hoztak létre, amelynek minden tagja 3 hónapon át heti 1-1/2 órát tölt a könyvtárban. Ezalatt az idő alatt csoportja részére értékeli a beérkezett jelentéseket, és megjelöli, hogy az egyes kiadványok mely munkatársakat érdekelnek. A kijelöltek részére azután a jelentéseket 3-3 napos időközben körözik. /B.S./

002.66:027.6:621.879

✓ Szakkönyvtár segíti a mérnököket Caterpillarban.

- LANDUYD, M. M. - Illinois Libraries, 1957. ápr. p. 121-123.

A Caterpillari Traktorgyár Diesel motorokat, traktorokat, földgyalukát és földmozgató berendezéseket gyárt. Szakkönyvtára 4 ezer kötet könyvvel 1800 kötet és 300 kurrens folyóirattal a termelés elősegítését szolgálja.

Szolgáltatásai: 1./ 300 műszaki folyóirat feldolgozása, 2./ könyvek és folyóiratok körözése, 3./ "Szakirodalmi Szemle" kiadása, amely az új folyóiratok, kutatóintézeti jelentések, üzleti kiadványok válogatott címjegyzéke, 4./ Tájékoztató szolgálat, amely irodalomkutatásokat is végez, 5./ Szakmai egyesületek rendezvényeinek dátumszerinti nyilván tartása, 6./ Témakatalógusok. /B.S./

021.9:023

✓ Könyvtárak költségvetése. - HARRER, G. A. - College and Research Libraries, 1957. máj. p. 210-212. T.: OSzK.

98 amerikai egyetemi és főiskolai könyvtár költségvetésének elemzéséből megállapítható, hogy kiadásai a következő százalékos arány szerint oszlanak meg:

munkatársak fizetése	63.4 %
állománygyarapítás	31.9 %
egyéb	4.7 %

A különböző kötetszámu könyvtárak között ez az arány csak kismértékben változik, mert például egy 600.000 és egy 3.000.000 kötetes könyvtárban a költségvetés munkabérre fordított összege csak 5.72 %-kal különbözik. /B.S./

028.7/.8:028.5

✓ Segítsük az ifjú technikusokat. - KAPLAN, E. - Bibliothekar', 1957. aug. p. 40-43. T.: OMK.

A nemrég megnyitott Zsdánov uttörőpalota Leningrádban közel 3.000 iskolást foglalkoztat különböző műszaki köreibben. A 9.000 kötettel és szép olvasóteremmel rendelkező könyvtárban különös nehézséget jelent a műszaki irodalom propagandája, aminek elősegítésére külön pedagógusokból és műszakiakból álló aktív-hálózatot szerveztek. Ettől legjobban bevált az olvasókkal való rendszeres egyéni foglalkozás.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a fiatal olvasókat leginkább a világmindenség problémái érdeklik és ezzel kapcsolatban a rádiótechnika és metallurgia kérdései. Az ilyen és egyéb témájú szakirodalom propagálására nagy eredménnyel alkalmazták a különféle kiállításokat, előadásokat és klubdelutánokat.

A különféle katalógusok, témakartotékok, kifüggesztett szemléltető magyarázatok a könyvtárosok segítségével ránevelik az ifjúságot a könyvtári szolgáltatások önálló igénybevételére, a megfelelő művek kiválasztására és tanulmányozására. /T.E./

✓ A könyvtári kutatás oktatása egyetemi hallgatók részére. - CLEMONS, J. E. - College and Research Libraries, 1956. szept. p. 403-408. T.: OSzK.

1948 óta a Floridai Egyetem minden hallgatója tanulmányai során tartozik elvégezni egy 15 órás kollégiumot, ahol a diákok 2 csoportba /társadalomtudományok, és természettudományok/ osztva megismerkednek a könyvtári és dokumentációs szolgáltatásokkal és megtanulják azok felhasználását: az irodalomkutatás és a bibliográfiai hivatkozás "mesterségét".

Az oktatás többek között a következőkre terjed ki: a Library of Congress katalógusai, más könyvtári katalógusok, könyvkereskedői jegyzékek, nemzeti bibliográfiák, folyóirat-indexek, folyóiratcikkek-kivonatok /abstracts/, szemlék, egyesületek és intézmények kiadásai, enciklopédiák, szótárak, évkönyvek, disszertációk és egyéb nem publikált kiadványok, mikrofotográfia, különgyűjtemények...

Az eddigi tapasztalatok szerint a tanfolyam sok eredménnyel jár, a hallgatók egyöntetűen állapították meg, hogy a könyvtári kutatás megismerése nagyban elősegíti őket tanulmányaikban. /B.S./

371.67:373.62:791.43.05

A műszaki oktató filmekről. - VÉKES J. - Gép, 1957. jul. p. 168-170. T.: OMK.

A műszaki ismeretek terjesztésében, a műszaki fejlesztés elősegítésében, a politechnikai műveltség és képzés előmozdításában a műszaki könyvtárakon kívül nagy jelentősége és szerepe van a műszaki filmeknek. Éppen ezért a műszaki könyvtárosoknak is tájékozóniuk kell a meglévő műszaki filmekről, ezek esetleges megszerzéséről, vetítési lehetőségeiről. Vékes János cikke jó összefoglalását és kritikai értékelését adja a magyar műszaki oktató filmek jelenlegi helyzetének, s cikke végén táblázatban felsorolja a KGM iparpolitikai főosztályán nyilvántartott műszaki filmeket. /Gy.B./

608.3/082/:027/47/

✓ Szabadalmi irodalom a könyvtárakban. - SZMIRNOVA, Sz. - Bibliotekar, 1957. jul. p. 39-45. T.: OMK.

A technikai haladás egyik fontos tényezője a Szovjetunióban is a műszaki tudományok új eredményeit /gépek, új munkamódszerek, stb./ tartalmazó szabadalmak tanulmányozása. Ennek elősegítése igen sok speciális problémát vet fel a

műszaki könyvtárakban a feldolgozás, a raktározás, a műszaki tájékoztatás, valamint az olvasók kiszolgálása területén.

A Szovjetunióban 1956. június 11.-én megjelent a "Szabadalmak a területi, kerületi és köztársasági könyvtárakban" című minisztériumi utasítás, amely a következő feladatok megoldását tűzte ki célul:

- 1/ műszaki és közgazdasági szabadalmi állomány alapkészletének beszerzése az erre kijelölt könyvtárakban, s ahol ez megvan a gyűjtemény továbbfejlesztése;
- 2/ a helyi üzemek és gyárak műszaki dolgozói részére információk adása, és ezen túlmenően aktív propaganda és dokumentációs feltáró tevékenység végzése;
- 3/ segítségnyújtás a feltalálók, újítóknak alkotó munkájukban, a találmányi leírások közzétételével. A szabadalmi gyűjteményeknél különösen fontos a folyamatos szerzeményezés, ellenkező esetben az anyag "megmerevedik", s felhasználása minimálisra csökken.

A Szovjetunióban a szabadalmi leírásokat különálló lapokon, vagy broszura formákban adják ki, borítólappal nélkül. Osztályozásukra speciális szakjelzeteket használnak.

A szabadalmi leírásokat a következő kiadványok ismertetik ill. tárják fel:

- 1/ TALÁLMA NYI BULLETIN - a Szovjetunió minisztertanácsa mellett működő Szabadalmi Bizottság havonta megjelenő folyóirata, amely rendszeresen közli a találmányok szerzőit, témáit és lajstromszámait. A Találmányi Bulletin tartalmazza a találmányok rövid leírását, és tájékoztat a hatálytalanított találmányokról is.
- 2/ Az 1955 óta megjelenő TALÁLMA NYI MUTATÓ 1896-tól 1954-ig tartja fel a szabadalmi anyagot. A Találmányi Mutató rövid bibliográfiai leírást közöl /szerző/ neve, találmányi index, rövid műszaki leírás, stb./
- 3/ FELTALÁLÁS A SZOVJETUNIÓBAN - 1956 júliusától megjelenő folyóirat, a Szovjetunió minisztertanácsa mellett működő Találmányi Bizottság gondozásában. Áttekintést nyújt a jelentős külföldi találmányokról is, tanácsokat ad a szerzői jogról, közli a legújabb találmányokat.
- 4/ Az Összövetségi Tudományos és Műszaki Információs Intézet referáló lapjai.

A szabadalmak leltárba foglalása központilag szabványosított könyvben történik.

A szabadalmak leltározását követi feltárásuk a különböző katalógusokban; szerzői és tematikus kartotékokban. A

katalógusok és kartotékok kiépítésének, kezelésének és továbbfejlesztésének egyöntetűségét az 1956-ban kiadott szabvány biztosítja.

A szabadalmi tár létrehozásáról és gyarapításáról az olvasókat állandóan értesíteni kell. /Sajtó, faliújság, rádió, plakátok, kiállítások, stb./

Különös figyelmet kell fordítani a könyvtár anyagából meritett találmányok, észszerűsítések, stb. szerzőinek népszerűsítésére, kiemelve, hogy munkájuk mit jelent a népgazdaság számára.

A szabadalmakra is kiterjedő irodalomkutatások és bibliográfiák igen hathatós segítséget nyújtanak a műszaki tájékoztatás differenciált munkájában. /T.E./

652.6:651.2:681.142

Fordítógépek. - BOOTH, A. D. - Aslib Proceedings, 1957. jun. p. 177-181. T.: OMK.

A gépi úton történő fordítás rövid áttekintése 1947-től napjainkig. Jelen pillanatban egy angol gép fordító-sebessége óránként 3000 francia és 1000 német szó között mozog. Mivel üzemköltsége óránként 20 Fontsterling, fenntartása csak akkor lesz kifizetődő, ha sebességét fokozni tudják. /B.S./

655.41/47/

✓ A moszkvai Könyvkamara jelentősége a dokumentáció szempontjából. - RUPPRECHT, H. - SCHMOLL, G. - Dokumentation, 1957. jan. p. 4-8. T.: OMK.

A moszkvai Összövetségi Könyvkamara a felvilágosító szolgálat központja. Főfeladata a kötelespéldányfeldolgozás: a/ szétosztás, b/ katalógizálás és bibliográfiai publikálás. 19 sorozat kiadványt ad ki és önálló szemléket.

Felvilágosító szolgálatának 18 féle katalógusa van: szerzői betűrendes- és ETO szakkatalógusa mellett /ez utóbbi a nemzetközi DK kiadásokon kívül Ruszinov hazai szakrendszerére támaszkodik/ pl. sorozati-, tárgyszó-, kiadói-, földrajzi- stb. katalógussal rendelkezik.

Évente kb. 120.000 felvilágosítást ad.

Az NDK dokumentációs szakemberei - a Könyvkamara munkáját ismertetve - megállapítják, hogy német viszonylatban a jövőben jobban fel kell használni a szovjet bibliográfiai kiadványokat és nyomtatott katalóguscédulákat, mivel a részletes szakjelzetek áthidalják a nyelvi nehézségeket. /V.K./

Osztályozás a kerámiai ipar részére. La Ceramica, 1957. jun. p. 53-55. T.: EM Dok.Nyom.

A kerámiai tárgy szakirodalom osztályozásánál alkalmazható egyetemes tizedes osztályozás /ETO/ előnyei és fogyatékosságai. A hibák kiküszöbölését célozza a kerámia tárgykörére szerkesztett P.R.E. /Fédération des Produits Réfractaires Européens/ osztályozó rendszer, amelyet néhány nyugati szakkönyvtár sikerrel alkalmaz. A rendszer ismertetése. /D.J./

681.61

✓ A gyorsmásoló-gépek fejlődése. - SCOTT, P. - American Arch., 1957. jul. p. 239-251.

A legtöbb könyvtárban ma is a fotókópia és a mikrofilm jelenti a fényképeszeti uton történő sokszorosítás alapját, de a gyorsmásoló gépi berendezések gazdaságosságuknál és gyorsaságuknál fogva egyre nagyobb tért hódítanak a kisebb intézményeknél is. Az ilyenfajta gépekkel szemben támasztott 13 féle igénynek azonban mindezideig egy berendezés sem felelt meg maradéktalanul.

A gyorsmásolás terén ezidőszerint öt alapvető eljárás ismeretes és használatos:

- 1/ az elektromágneses Xerograph és Electrofax. Mindkettő drága és komplikált berendezést igényel, amellet könyvekről nem tesz lehetővé másolatok készítését, és ugyancsak nem alkalmazhatók néhány szín reprodukálására. A Xerograph olcsó offset nyomatok, valamint állandó mikrofilm nagyítások készítésére is alkalmas.
- 2/ a diazo eljárás, amely a fény fehéritő képességén alapszik. Gyakorlatilag csak az egyoldalú és fényáteresztő dokumentumok másolásánál alkalmazható. Kópiáinak élettartama 5-25 év.
- 3/ a thermographia. A Thermofax eljárásnál a kívánt szövegről visszaverődő infravörös sugarak egy hőérzékeny papíron negatív képet eredményeznek. Egy példányos másolatnál ez az eljárás igen bevált, teljesen száraz és igen gyors, de színes tintával vagy golyóstollal készült szövegek vagy rajzok másolására nem alkalmas.

A kapott kópia raktározás után is igen hőérzékeny marad. Az eljárás továbbfejlesztését jelenti az a

-jelenleg még kereskedelmi forgalomban nem kapható-berendezés, amely ibolyántuli és infravörös sugárakat alkalmaz. Ez a módszer nagyobb élességű és színmásolási képességet eredményez.

4a/ a diffúziós átvitel, mint a Contoura és a Copy Cat, amelynél átvilágítással először egy kontakt negatív készül, majd pozitív és negatív papír egymásrahe-lyezésével közvetlen pozitív másolat "születik".

4b/ a zselatin átvitel, amely hasonló az előző eljárás-hoz azzal a különbséggel, hogy itt a "kópiát" a ne-gatív nem exponált részének puha, fekete zselatin rétege "nyomja". Egy negatívról 5-6 további másolat készíthető.

Mindkét /4a, 4b/ eljárás másolatai jóval olvashatób-bak az előző módszerekkel készültekénél, de nem érik el a mikrofilmről készült nagyításokét, és kópiáik sem oly időtállóak.

5/ a facsimile - fotóelektromos eljárás, amely a képet rádióhullámokká alakítja át. A hullámok azután tü-vel olvasható képet rajzolnak egy vegyileg kezelt papírra. Így a távolból is készíthetünk másolatokat, amelyeknek olvashatósága azonban még sok kívánniva-lót hagy maga után.

Általában megállapítható, hogy a folyadékok használatá-val járó eljárások - még mikrofilmre vonatkoztatva is - a gyakorlatban egyre inkább tért veszítenek. /B.S./

x - x - x

Nyomtatott katalóguscédulák Angliában.

Az angol nemzeti bibliográfia /British National Bibliography/ 1956. január 1.-i számától kezdő-dően hirdeti, hogy az ott közölt kiadványok mind-egyikéről korlátlan számban rendelhetők nyomta-tott katalóguscédulák. /Egy karton ára 1 1/2 d./